

MARX, ERWIN (79): Kapitulation am 8. Mai 1945 (8:10)

Jo, ganz aktuell es jo jetzt, dat der Kreeg am Eng wor. Dat es sibbsig Johr her. Un an dä aachte Mai nüngsehnhundertfünfunveezig kann ich mich noch ganz genau erinnere. Mer woren en der Evakuierung, am Schluss em Westerwald, dat wor uns drette Evakuierung. Zoeets wore mer en Thüringen evakuiert, en Ilmenau un Steinbach-Hallenberg. Et eetste Mol hatte mer't ganz god en Ilmenau. Ävver en Steinbach-Hallenberg, do wor et ganz schlemm. Do komen dann die ärm Fraue, Mütter met de Kinder aan, zweienhalven Dag om Zog. Wägen de Tiefflieger moot immer widder aangehalde weede. Dat wor natörllich hygienisch et Schlemmste, wat et gov. Un dann kome se dann do aan un do heeß et dann: "Do kummen de Bombenweiber. Die hatte jo vum Kreeg eigentlich noch gar nix metgekräge, während mir jo hee nüngsehnhunderteinunveezig, -zweiunveezig - do ging jo der Bombekreeg loss - do hatte mir ald baal jede zweite, drette, vierte Naach ha' mer em Keller verbraht. Un su wor et immer, Granate feele, Bombe feele. Dann wore mer dann schleeblich bei Verwandte ungergekumme em Westerwald. Un do weiß ich noch god, do wore mer zwanzig Lück en nem kleine buure Huus. Dat wore natörllich ärg nette Lück, uns Verwandte, dat die all unger einem Daach do ungerbrahte. Dann krähte mer nohher en Mansardewonnung en St. Katharinen, dat es op der Linzer Hüh. En der Schull am 8. Mai fünfunveezig, do han natörllich ming Mutter, ming Oma widder Radio gehööt un dann sahten die plötzlich: "Mer han kapituleet." Jo, mir Kinder wosste natörllich nit, wat dat heeß "Mer han kapituliert.". Un do sahten die för uns: "Der Kreeg es vörbei." Un do ha' mer gefrog: "Wie, jertz kumme kein Bombe mih, kein Granaten un kein Tiefflieger?" "Enä." Un dann si' mer erusgerannt op der Schullhoff, dä wor noch nit asphaltee, do wor noch alles Lehmboddem. Un do weiß ich, do ha' mer zwei Stöckcher genommen de Hand un dann ha' mer domet en leserbahnschien gekratz en der Boddem un dann ha' mer dodrop gespillt. Mer kunnten der ganze Schullhoff bruche un brohte kein Ang mih zo han, dat jertz irgendjet passieren dät. Dat wor wirklich en Befreiung. Mer kunnt sich widder drusse bewäge. Mer broht kein Angs zo han. Dann hät dat e paar Mond geduurt, plötzlich passeet bei uns jet. Do ging de Dür op un do kom do ne Mann eren, richtig erungergekumme, met enem aale Mantel, natörllich nit rasiert un avgemagert un ming Mutter, ming Oma, die steeße ne Schrei us, boh, et ging durch Mark un Bein. Un do ha' mir Kinder eets metgekräge, dat wor unse Vatter, dä kom us der Gefangeschaff. Dä wor vürher e paar Mond drüvve op dä ander Rhingsigg en Kripp / Remagen, do wo dat große Gefangenelager wor. Jo, dann es minge Vatter zoeets widder noh Kölle zoröck un e paar Mond späder ha' mer e Wägelche gelade met dem Wichtigste, wat mer hatte, un dann ging et alsu vun Ort zo Ort avschneddswies mem Zog un wat et alles su gov, Richtung Kölle. Un dann kome mer am Kalker Bahnhof aan. Vun dä südliche Rhingstreck jedefalls kunnte de Zög noch nit bes Düx fahre. Un die heeldten alsu en Kalk. Do wor Ende. Un dann hatte mer alles op unsem Leiderwagen drop. Un dann moote mer eets met däm Leiderwagen de Trapp erav. Dat wor ald et größte Problem, do ha' ald vill avlade müsse. Un dä Ress moote mer ungen avlade, weil mer met dem Wage nit durch de Sperre durchkome. Jo un do ging et wigger vun Kalk bes nohm Rhing. Do hatte se dann die Nudbröck gebaut anstell, wo fröher de Düxer Bröck wor, aal Hängebröck. Un dann woodte mer ens eets entlaus, krähte mer all jet unger de Ärm geblose. Un dann durfte mer üvver der Rhing. Jo un dann ging et su langsam widder Richtung Heimat, kome mer noh Ihrefeld un do ha' mer fessgestellt, uns Wohnung die wor noch do. Do hatte mer Glück gehatt, dat eine vun minge Onkele bei der Bahn wor un dä woodt nit en der Kreeg engetrocke un dä wor dreimol usgebomb en Kölle un dann hät dä uns Wohnung

genomme un hät die och verteidig gäge all, die jetzt aankome. Denn do kome jo jeden Dag en Hääd Heimkehrer aan un die wollte natörllich all irgendjet för zo Wonne han. Un wenn dann et eige Huus, de eige Wohnung kapodd wor, dann soke se sich irgendwo jet anderes, wo jet frei wor. Jo hatte mer also Glöck. Kome mer widder en un aal Wohnung en der Nussbaumer Stroß eren un do ha' mer dann noch geläv bes nünsehhundertvierunfuffzig, bes mer dann noh Melote, noh Lindenthal ömgetrocke sin. Jo dat wor dann su die wesentliche Jugenzigg vun mir. Un vun do aan ging et nor noch birgop. Et wor einfach herrlich. Dat wor de schönste Zigg, die mir hatte. Ävver ich gläuve och nit, dat hügg noch ens einer su e schön Zigg hät, wo et Dag för Dag besser woodt. Un irgendwann kunns de en et Ausland fahre un dann hatts de genögend Möglicheite, irgendwo jet zo verdeene. Brohts jo nor an en Baustell zo gonn, kunnts de dann am Bau aanfange zo arbeide. Et gov alsu immer jet Neues zo dun. Mer kunnt och vill dann met dä paar Grosche maache, och wenn mer eesch nor zweiunachzig Penning de Stund verdeent hät. Ävver dat wor ald ärg vill. We' mer sparsam wor, kräht mer doför natörllich dann alles.

Marx, Erwin (79): Kapitulation am 8. Mai 1945

jo jants ?aktu'el ?es jo jεts tat:ə kʰe:ŋ_am ?eŋ vo: dad_εs:iptʃiŋ joε he:ε ?un ?an dε: ?axtə maɪ_nyŋsenhündet'fynəv_ʊn.fe:tsɪf ka_ɪf mɪf nox jants jə'nəʊ ?ə'ʔinəθə me vo:βən ?en de ?evaku'i'εβʊŋ ?am ʃlʊs ?im 'vεstə'valt:at voε ?ʊnzε dʰetə ?evaku'i' εβʊŋ tso'ʔe:ts vo:βə me ?en_ə: ty:βɪŋən ?evaku'i' εd_ɪn 'elmenəʊ ?ʊn 'ʃtʰaɪnbax 'halənbεβfjət ?e:tsʰə mo:l hatə me_ʊt jants jo:t ?en 'ɪlmənəʊ ?εve_ŋ 'ʃtʰaɪnbax 'halənbεβfj do: vo:β_ət jants ʃlem do: ?ə: ko:mən dan: di ?εβ'm fβəʊən mytə met:ə kinde ?a:n 'tsvʌɪənhələvən da:x ?om tsox ve:jŋ də'ti:f:li:je mo:d_ɪmε vide 'ʔa:njəhaldə ve:də ?on:a'tyɪfj:ygi'je:nɪʃ_ət ʃlem'stə vad_ət jo:f ?ʊn dan ko:mən zə dan do ?a:n_ʊn dan he:z_ət:an do kumən də 'bɔm'bən'vʌɪ'be di hatən ja fum: kʰe:ŋ 'ʔe:nɪfj no ja: nɪks 'metjəkβε:jə vεβənt miε jo he: nyŋsenhündet'ʔaɪ:nŋfe:tsɪf 'tsvʌɪənfε:tsɪf do jɪŋ jo də 'bɔmbənkβi:ŋ lɔs da hatə miε ?alt bal: je:də tsvʌɪtə dʰetə fiεtə na:x ham:ε ?əm kεle feββa:t nə ja: ?un zo: vo:β_ət ?ɪmε kβa'na:tən fe:lən bɔmbən fe:lən ?ŋ dan vo:ə me dan 'ʃli:slɪfj be fevantə 'ʔʊŋjəkʊmə ?əm vεstə'valt ?ʊn do veɪz_əfj no jo:t do vo:ə me 'tsvʌntʃɪf lɪg_εn:əm [...] kleɪ'nən: bu:βə hu:s tat vo:βə na'tyɪfj ?εβfj nεtə lyk ?uns fevantə dad:i di: ?al ?ʊŋε ?εɪnəm da:x do 'ʔʊŋεββa:tə ?ʊn dan kβε:tə me no'hεβ_ən man'zʌdən,vunʊŋ ?en:ə: san kata'βi:nən dad_εs ?op tε lintʃε hy: ?en de ʃol ?am ?axtən maɪ: fymən'fe:tsɪf do_ʌn:a'tyɪfj mɪŋ mʊtə mɪŋ 'ʔoma vide 'βa:diʝo jəhø:t ?ʊn dan zε:tŋ di 'plɔetsɪfj me han kapito'le_εt jo miε kinde vɔstən:a'tyɪfj nit vat:at he:s me han kapitu'li_εt ?on da zε:tən di: tso ?ʊns de kʰe:ŋ ?es fo'beɪ ?ʊn:a ham:ε jəfβo:x vi: jεs:: kʊmən ken bɔmbɪ:i: ken gβa'na:tən ?ʊn ken 'ti:f:li:je ?əŋε: ?ʊn da zim:ε 'βʊsʝəkʌnd_ʊn ?op tε 'ʃolhɔf dεε vo no nit ?asfal'te:t do vo nox ?aləs 'le:mboðəm ?ʊn do veɪz_ɪfj do ham:ε tsvʌɪ ʃtəkhe jənumə ?en:ə hant ?un dan ham:ε do'met ?ən 'ʔi:zεba:n,ʃi:n jəkβaʃ ?en de boðəm ?ʊn dan ham:ε 'do:dβop jəʃpɪlt meε kuntən de jantsə 'ʃolhɔf bβoxən ?ʊn: bβo:tən ken ?eŋs mi tso han dat jεts 'ʔεβjəntjεt pa'si_εβən dε:t dat vo: ?ŋ 'vεβklɪfj_ŋ bε'fβʌɪʊŋ me kunt sɪf vide dβʊsε bəvε:j_ʊn bβo:t ken eŋ:s:o han dan_ə: hεt_əd_ən pa mo:nt jədu:εt ?on 'plɔetsɪfj pa'se:t bε ?ʊns jε:t:ɔ jɪŋ di dyεkε ?op ?un:a ko:m do nə man_əβen: 'βɪhtɪj_ə'βʊŋjəkʊmə [...] me nəm ?a:lə mantəl ?on:ə: na'tyɪfj nit βa'zi_εt ?ʊn 'ʔafjəma:βet ?ʊn mɪŋ mʊtə mɪŋ 'ʔoma di ʃtε:sə nə ʃβεɪ ?us ?ət jɪŋ dʊβfj makg_ʊn βεɪ:n ?ʊn do: ham:ε kinde ?e:ts 'mɪtjəkβε:jə dat vo: ?unzəβə fate dε ko:m_ʊs tε jə'faŋənʃaft dε vo 'fy:εhεε_ə pa mo:nt dβɪvən ?op tε ?andəβə 'βɪŋzɪk ?en:ə: kβɪp 'βe:ma:βən do vo dat jβo:sə jə'faŋənən,la:βə vo: jo_ŋ dan ?es mɪŋə fate tso'ʔe:ts vide na kœlə tso'βək ?un miε_ə pa mo:nt ʃpε:dε ham:əβ_ə vε:jəlhen jəla:dən

met:əm 'vɪftɪstən vat me hatən ?ʊn dan jɪŋ_ət ?al'zʊ fun ?ɔxt:sə ?ɔxt 'ʔapʃnɪtsvaɪzə
met:sox ?ʊn vad_ət ?aləs:u: jɔ:f 'bɪftɪŋ kœlə ?ʊn dan kɔ:m:ə ?am kalke 'ba:nhɔf ?a:n fɔn
dɛɣ sy:tlɪfə 'bʌɪnʃtʌk 'je:dn̩fals kuntɪ di tʃʊf nɔ nit bis_ə: dʏks fa:ʊn di he:lten ?alzo ?en
kalk dɔ vɔ ?endə ?ʊn dan hatə me ?aləs ?op ?ʊnzəʊəm 'leɪdeva:ʊn dʊp ?ʊn dan mɔ:tə me
?e:tʃ med_əm 'leɪdeva:ʊn də tʌb_ʊkaf: dat vɔɣ ?ald_ət jkø:stə pʊ'ble:m da ham:ə ?at
fɪləs 'ʔafla:də mʏsən ?ʊn dɛ ʊst mɔ:tə me ?ʊŋən 'ʔafla:də vəl me met:əm va ʊnɪd:ʊfɪ dɛ
ʃpɛk_ə 'dʊʃkɔ:mən jɔ_ ?on da jɪŋ_ət vɪɣ fun kalk bes:um ʊɪŋ da hatɪ zə dan di 'nɔ:trɪk
jəbʊt ?an'ʃtɛlə vɔ fʊə di dʏksɛ bʊk vɔ_ ?a:l 'hɛŋəbʊk ?ʊn dan_ə: vɔ:tə me_ŋs ?e:s
?ɛntləst kʌtə me ?al jɛt ?ʊŋɛ dɛ ?ɛm jəblɔ:zə ?ʊn dan dɔʃtə me_ʊvɛ dɛ ʊɪŋ jɔ_ ?ʊn dan
jɪŋ_ət su 'lanzəm vɪdɛ 'bɪftɪŋ 'hɛɪma:t kɔ:m:ə na 'ʔi_ʊkənfɛlt ?a:n ?ʊn ham:ə 'fɛsʃtɛlt ?ʊns
'vʊnʊŋ di: vɔ: nɔx dɔ: da hatə me glɔk jəhat dat ?ɛɪnə fɔm:ɪŋə ?ʊŋkɛls beɪ dɛ ba:n vɔɣ ?ʊn
dɛ: vɔ:t nit ?en dɛ kʌfɪ ?ɛnʃtʌkə ?ʊn dɛ vɔɣ 'dʊkəntəl 'ʔʊsʃəbɔmb_ɛn kœlə ?ʊn:an hɛt:ɛ
?ʊnzɛ 'vʊnʊŋ jənumɪ ?ʊn hɛt:i ?ox fɛtʌɪdɪŋ jɛ:jən ?alɛ di jɛts 'ʔa:nkɔ:mə dɛn dɔ kɔ:mən jɔ
jɛ:dən da:x ?ən hɛ:t 'hʌɪmkɛ:ʊə ?ʊn di vʊltən:a'tɪlɪŋ ?al ?ɛʃɪnt'jɛt tʃʊm vʊnə han vɛn
dan dat ?ɛɪjənə hu:s di ?ɛɪjənə 'vʊnʊŋ ka'pɔt vɔɣ dan so:xten zɪh ?ɛʃɪnt'vɔ: jɛt ?andəʊs
vɔ jɛt fʊɛ vɔ jɔ_ hatə me ?alzo jɔk kɔ:mə me vɪdɛ ?en ?ʊnzɛ ?a:l vʊnʊŋ ?en dɛ 'hʊsbʊmɛ
ʃtʌz_ʊəɪn ?ʊn da ham:ə dan:ɔx_ə: jəɛ:f bɛs nʏŋsɛnhʊndɛt'fɪ:kɔnfʊftʃɪ bes me dan nɔ:
mɛla'tən nɔ 'lɪndɛnta:l 'ʔə:m jəʊkə zɪn jɔ dat vɔ dan su di 'vɛ:zɛntɪfə 'ju:ʋɛnt:sɪk fu mɪɣ
?ʊn fɔn dɔ: ?a:n jɪŋ_ət nu nɔx 'bɪʃɪ'ʔop ?ət vɔ ?aɪnfax hɛɪlɪŋ dat vɔ di ʃœ:nstə tʃɪk di mɪɣ
hatən ?abɛ ?ɪf glø:v_ɔ nit dat hʏk nɔʊ_ʊns ?ɛʃɪnt,?ɛɪnə zu: ʊn ʃø:nə tʃɪk hɛt vɔ:t da:x fy
da:x bɛsɛ vɔ:t ?ɛʃɪnt'van kʊns t_ɛnt 'ʔʊslant fa:ʊn ?ʊn dan_ə: hats tɛ gə'nø:jɛnt
'mø:kɪfɪkʌɪtən ?ɪʋjɛnt'vɔ jɛt:so fɛdɛ:nə bʊk:ts jɔ nɔɣ ?an_ən 'bʊʃtɛl tʃɔ jɔn_ da kʊns_ə
dan_əm bʊʊ 'ʔa:nfanə tʃɔ 'ʔʌbɛɪdɛ ?ət jɔ v_alzu ?ɪmɛ jɛt nɔɣɛs:ɔ dʊn: me kʊnd_ox fil dan
met:ɛ pa jʊʃə ma:xə ?ox vɛm:ə ?e:tʃ nɔɣ 'tʃvaɪənʔaxtʃɪŋ pɛnɪŋ dɛ ʃtʊn't fɛdɛ:nt hɛt ?ɛvɛ
dat vɔɣ ?at ?ɛʃɪ fil ?ʊn vɛm:ə 'ʃpa:zam vɔ kʌt me 'dɔfɔɣ na'tɪfɪ tan ?aləs

